

บทที่ 4

สรุปผลการวิจัย และข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัย

งานวิจัยเรื่อง“สำนวนในงานเขียนของ ม.ล.เนื่อง นิรัตน์” เป็นการศึกษาสำนวนที่พบในงานเขียนของ ม.ล.เนื่อง นิรัตน์ ในหนังสือ ชีวิตในวัง เล่ม 1-2 และชีวิตนอกวัง เล่ม 1-7 รวม 9 เล่ม เพื่อวิเคราะห์ ที่มา ความหมาย และการสะท้อนวัฒนธรรมของสำนวนเหล่านั้น

การวิเคราะห์สำนวนทั้ง 142 สำนวน ที่รวบรวมจากหนังสือดังกล่าว สามารถสรุปผลได้ดังนี้

1. ที่มาของสำนวน

สำนวน 108 สำนวน สามารถค้นคว้าหาความหมายและที่มา ได้จากเอกสาร ทั้งที่เป็นของราชบัณฑิตยสถาน และที่ผู้อื่นรวบรวมและเผยแพร่ไว้ พบว่า สำนวนเหล่านี้มีที่มา ซึ่งที่พบมากตามลำดับดังนี้ คือ

1.1 ลักษณะและพฤติกรรมของสัตว์ สำนวนที่ใช้ในหนังสือ ชีวิตในวัง และชีวิตนอกวัง จำนวนมากมีที่มาจากลักษณะและพฤติกรรมของสัตว์ เช่น กระดี่ได้น้ำ คางคกขึ้นวอ ช้างจับตักแตนม้าตีคคะโหลก สอนจระเข้ให้ว่ายน้ำ สาลิกาลิ้นทอง รักวัวให้ผูก รักลูกให้ตี จองหองพองขน โง่งง่าเป็นเต่าล้านปี กลัวหัวหด ชี้เกียดตัวเป็นชน หมาเห่าไบตองแห้ง สีซอให้ควายฟัง หมาหัวเน่า สังเกตได้ว่าสัตว์ที่นำมากล่าวถึงในสำนวนมักเป็นสัตว์เลี้ยง หรือ สัตว์ที่เป็นอาหารของคนไทย ซึ่งจัดได้ว่าเป็นสัตว์ที่มีความผูกพันกับชีวิตความเป็นอยู่ของคนไทย

1.2 ลักษณะและพฤติกรรมของมนุษย์ สำนวนหลายสำนวนมาจากการสังเกตลักษณะและพฤติกรรมของมนุษย์ เช่น ขนหัวลุก ภูไม้กลับ หน้าไหว้หลังหลอก ลอยชาย หน้าตั้ง อ่วมอกอุรา ไรย ลูกบั้งเกิดเกล้า

1.3 เครื่องมือเครื่องใช้ พบสำนวนหลายสำนวนที่มีที่มาจากอุปกรณ์เครื่องมือเครื่องใช้ ทั้งในบ้านและในอาชีพของคนไทย เช่น ฟังไม่ได้ศัพท์จับไปกระเดียด ใครจะชักสาแหกรกไว้ ผ้าผ่อนท่อนสไบ เทกระเป่า รื้ออย่างตักน้ำใส่ตะกร้า พบว่าบางสำนวนเป็นเครื่องใช้ที่ชาวต่างประเทศนำเข้ามาใช้ในเมืองไทย เช่น ขาแข็งเป็นตะเกียบ

1.4 ชีวิตความเป็นอยู่ของคนไทย สำนวนหลายสำนวนมาจากลักษณะชีวิตความเป็นอยู่ของคนไทย อาจเป็นเรื่องอาหารการกิน เช่น ต้มยำทำแกง ตำน้าพริกละลายแม่น้ำ เอาปูนหมาย กินข้าวกินปลา ดอกเห็ด ลักษณะที่อยู่อาศัย เช่น เถียงคำไม่ตกปาก ทำให้ทราบที่บ้านไทยสร้างด้วยวัสดุ

คือ ไม้ไผ่ทำให้แบน เรียกว่า ฟาก ก็คู้ก็แคว บอกให้รู้ว่าคนไทยอาศัยอยู่ใกล้แม่น้ำ ลำคลอง ซึ่งมีคู้งคเคี้ยว หรือเป็นแควแยกออกไป บางสำนวนมาจากคำนิยมในสังคมไทย เช่น รักกันเหมือนญาติ ออกปากบอกแขกช่วยแบกหาม ซึ่งมาจากคำนิยมการรักและช่วยเหลือกันของเพื่อนบ้าน และเป็นไทแก่ตัว ซึ่งชี้ถึงคำนิยมความเป็นผู้รักอิสรภาพ

1.5 ศาสนา ความเชื่อ และพิธีกรรม สำนวนบางสำนวนมีที่มาจากศาสนา ทั้งศาสนาพุทธ ซึ่งเป็นศาสนาประจำชาติไทย เช่น โอ้เอ้วิหารราย และศาสนาอื่น ๆ เช่น หน้าอินทร์หน้าพรหม บางสำนวนมาจากพิธีกรรมในศาสนา เช่น ผีถึงป่าช้า ซึ่งมาจากพิธี การเผาศพในป่าช้าตามประเพณีในศาสนาพุทธ นอกจากนี้พบว่าหลายสำนวนมีที่มาจากความเชื่อและไสยศาสตร์ เช่น แข่งชักหักกระดูก ยกเมฆ คนต้องธรณีสาร ต้นเป็นเจ้าเข้า เผาพริกเผาเกลือ

1.6 วรรณคดีไทย สำนวนบางสำนวนผู้เขียนใช้เหตุการณ์หรือลักษณะของตัวละครในวรรณคดีไทย ซึ่งคนไทยรู้จักดีมาสื่อความหมายที่ผู้เขียนต้องการ เช่น งอมพระราม จากวรรณคดีเรื่องรามเกียรติ์ ถูกลอยแพ จากวรรณคดีเรื่องกาพย์กำกอน เขาวงกต จากวรรณคดีเรื่องมหาเวสสันดรชาดก และเกิดในกระบอกไม้ไผ่ จากวรรณคดีเรื่องมณีพิชัย

1.7 อาชีพ สำนวนบางสำนวนมาจากอาชีพของคนไทย ในยุคสมัยที่มีการใช้สำนวน เช่น อาชีพช่างโลหะ จากสำนวนฝนทั่งให้เป็นเข็ม อาชีพทนายความ จากสำนวน เจ้าถ้อยหมอลความ อาชีพเกษตร จาก สำนวน หุ่นไล่กา และอาชีพช่างต่อเรือ หรือ ซ่อมเรือ จากสำนวน ขึ้นคาน

สำนวนอีก 34 สำนวนเป็นสำนวนที่ไม่สามารถหาความหมายจากเอกสารได้ ผู้วิจัยจึงสัมภาษณ์ผู้แต่ง (ม.ล.เนื่อง นิลรัตน์) และผู้รู้อื่น (นวนน้อย ดอกพิกุล) รวมทั้งใช้การตีความจากบริบทในการหาความหมายของสำนวนดังกล่าว บางสำนวนสามารถบอกที่มาได้ชัดเจน เช่น จากอาหารการกิน ได้แก่ ไม้คู้มข้าวสุก ข้าวขอดถึงกันหม้อ ไร่รัศเป็นลูกข้าวต้ม รักหมากฝากรัก ทั้งทะเลสาบ จากความเชื่อและพิธีกรรม ได้แก่ ร้องไห้ยังกับศพลงเรือน หงอเขียนชื่อ จากเครื่องมือเครื่องใช้ ได้แก่ กลมเป็นกระชุนุ่น หรือจากชีวิตความเป็นอยู่ของคนไทย ได้แก่ ตีทองเหมา อายุพันรอยไม้เรียว บางสำนวนมาจากการสร้างภาษาเพื่อสื่ออารมณ์ให้รื่นหู หรือเป็นการเล่นคำ เช่น อืมปีเนื้ออุบนาคีค คงเปรี้ยวตายโหงผี ร้อนโจ้ ละไมเปอ-ละเมอไป ไทยเขียน-เทียนใจ ใฝ่ปัน-ผันไป ไม้เป็นไรดอกแต่มันเป็นเส้น วิ่งจี้ยังกะลมพัด อย่างไรก็ตามก็มีสำนวนอีก 9 สำนวน ที่ไม่สามารถระบุที่มาได้ชัดเจน คือ ไข่อีมัง ใหญ่มะแห้งกั หงิมมะก้องต้อง ใหญ่ข่าโมง เรือยเปือยเหลือยเมือย ลีภัยหนีพม่าเข้าป่าสิง แหกไข่อไปปล่อยไข่อเปิด จับเปิดแก่นคอกให้ขันเถื่อน บิดสะจี้ดจี้งแห่ง

2. วัฒนธรรมที่สะท้อนผ่านสำนวน

การศึกษาวัฒนธรรมไทยที่สะท้อนผ่านสำนวนจากงานเขียนของม.ล.เนื่อง นิลรัตน์ แบ่งออกได้เป็นหัวข้อ ดังนี้

2.1 ชีวิตความเป็นอยู่

2.1.1 อาหารการกิน

สำนวนที่สะท้อนวัฒนธรรมไทยเรื่องอาหารการกินแสดงให้เห็นว่า ข้าวเป็นอาหารหลักของคนไทย เช่น สำนวน กินข้าวกินปลา ข้าวขอดถึงกันหม้อ และ ไม่คุ้มข้าวสุก ส่วนอาหารประกอบที่คนไทยรับประทานร่วมกับข้าวที่ปรากฏ คือ น้ำพริก ต้มยำ และแกง รวมทั้งอาหารที่มีการแปรรูป เช่น ปลากระป๋อง ดังในสำนวน ตำน้าพริกละลายแม่น้ำ ต้มยำทำแกง เนื้ออุบหนาตึก และ อัดกระป๋อง คนไทยนิยมรับประทานอาหารที่มีรสต่าง ๆ ผสมกลมกลืนกันพอดีไม่มีรสใดมากเกินไปพอเหมาะ เช่นในสำนวน คงเปรี้ยวตายโหงผี วันไหนแกงส้มก็มีคนถามว่าเรื่อน้ำตาล ลมรีแกงหวานยังกะอะไร ไทเกลือแฉะหรือยัง ใจแกงส้มเค็มใส่จะขาด มะขามเปียกถูกรีใส่เปรี้ยวเสีย จนกรามร้าว นอกจากนี้ยังแสดงให้เห็นว่าคนไทยนิยมรับประทานขนมหรือของหวาน คือ สำนวน ใส่รัศเป็นลูกข้าวต้ม ในที่นี้หมายถึง ข้าวต้มมัด ซึ่งเป็นขนมชนิดหนึ่งนั่นเอง สำนวน กล้วย ๆ ทำให้เห็นว่ากล้วยเป็นผลไม้ในชีวิตประจำวันของคนไทย นอกจากอาหารคาวและอาหารหวานแล้ว คนไทยยังเคี้ยวหมากหลังรับประทานอาหารปรากฏใน สำนวน รักหมากฝากรักทั้งทะเล เพราะ คนไทยในสมัยก่อนนิยมเคี้ยวหมากอยู่ตลอดทั้งวัน จนการกินหมากกลายเป็นวัฒนธรรมของประเทศในยุคนั้นเลย คนที่ไม่กินหมากนั้นหาได้น้อยมากและจะเป็นที่รู้กันว่าใครกินหมาก สังเกตได้จากฟันที่ดำเพราะการกินหมากนั่นเอง คนไทยบางกลุ่มนิยมดื่มของมีนเมา เห็นได้จากสำนวน แก่ตึกรี สำนวนที่แสดงให้เห็นว่าคนไทยจะเลี้ยงดูบุคคลในครอบครัวและผู้มาเยือนไม่ให้อดอยาก หิวโหย ดังในสำนวน อืมปี ท้องแตกดีกว่าของเหลือ และ ข้าวขอดถึงกันหม้อ

2.1.2 เสื้อผ้าและเครื่องแต่งกาย

สำนวนที่มีการสะท้อนวัฒนธรรมไทยด้านเครื่องแต่งกาย คือ ใส่รัศเป็นลูกข้าวต้ม ผ้าผ่อนท่อนสไบ ชักหน้าไม่ถึงหลัง และ ลอยชาย

ใส่รัศเป็นลูกข้าวต้ม เป็นสำนวนที่สะท้อนให้เห็นวัฒนธรรมไทย 2 ด้าน คือ อาหารการกินอัน ได้แก่ ข้าวต้มมัด ซึ่งมีลักษณะแน่นตึง เมื่อถูกรัดด้วยเชือกกล้วยก็จะเห็นลักษณะที่ตึงเปรี๊ยะแทบจะปริ เมื่อนำมาเปรียบเทียบกับคนที่มีรูปร่างอ้วนอยู่แล้ว ยังสวมใส่เสื้อผ้าที่รัดรูปจนเกินพอดี จึงทำให้เกิดสำนวนดังกล่าว จะเห็นว่าวัฒนธรรมการแต่งกายของไทยไม่นิยมเสื้อผ้ารัดรูปหรือเปิดเผยส่วนใดส่วนหนึ่งของร่างกายดังในสำนวนชักหน้าไม่ถึงหลัง เป็นสำนวนที่สะท้อนให้เห็นวัฒนธรรมไทยด้านการแต่งกายเช่นกัน คือ ผ้าที่นำมาห่มคลุมร่างกายนั้นคงจะมีขนาดเล็กเกินไป

จนไม่สามารถปิดได้ทั้งด้านหน้าและด้านหลังของร่างกายได้พร้อมกันในเวลาเดียว ผ่าผ่อนท่อนสไบ สะท้อนให้เห็นวัฒนธรรมการแต่งกายของคนไทยในสมัยก่อนที่ใช้ผ้าเป็นผืน ๆ นามานุ่งหรือห่ม โดยไม่มีการเย็บที่ตายตัว ผิดจากการแต่งกายของคนในปัจจุบัน ส่วนวน ลอยชาย สะท้อนให้เห็นวัฒนธรรมด้านการแต่งกายคือ การนุ่งผ้าของคนสมัยโบราณมี 2 ลักษณะคือนุ่งม้วน โจงกระเบน และ นุ่งลอยชาย ซึ่งการนุ่งแบบม้วน โจงกระเบน ถือว่ามีความสุภาพ เรียบร้อย มากกว่าการนุ่งแบบลอยชาย เพราะการนุ่งแบบลอยชายเป็นการนุ่งตามสบายที่รัดกุม โดยปล่อยให้ชายผ้ายาวลงถึงบริเวณตาคุ่ม

2.2 กีฬาและการละเล่น

สำนวนที่มีการสะท้อนวัฒนธรรมไทยด้านกีฬาและการละเล่น คือ ขอมแพ้ยกรงขาว ไล่เบี้ย สู้ยิบตา คีใจเสียดยั้งกะถูกหอย ไม่ถูกหอยก็แม่นไปละ เทกระเป่า สำนวน สู้ยิบตาสะท้อนให้เห็นว่า คนไทยนิยมนำสัตว์มาต่อสู้กันเป็นกีฬาและมีการพนันขันต่อวัฒนธรรมที่แสดงให้เห็นว่าชีวิตความเป็นอยู่ของคนไทยกับการพนันแยกกันไม่ออก คือ สำนวน คีใจเสียดยั้งกะถูกหอย ไม่ถูกหอยก็แม่นไปละ และเทกระเป่า แต่อย่างไรก็ตามคนไทยรู้จักน้ำใจนักกีฬา รู้แพ้ รู้ชนะ รู้อภัย ดังเช่นใน สำนวน ขอมแพ้ยกรงขาว

2.3 อาชีพ

สำนวนที่มีการสะท้อนวัฒนธรรมไทยด้านอาชีพ เช่น ฝนทั่งให้เป็นเข็ม เอามะพร้าวห้าวไปขายสวน เจ้าถ้อยหมอลความ อาบเหงื่อต่างน้ำ ลงแขก ไล่แห่ง รักดีหามจั่ว รักชั่วหามเสาศ้า ๆ ได้พร้าสองเล่ม รักวัวให้ผูก รักลูกให้ตี ขึ้นคาน สนิมเหล็กทำลายคุณภาพของเหล็ก หุ่นไล่กา วัฒนธรรมด้านอาชีพคนไทยที่สะท้อนจากสำนวนคือคนไทยประกอบ อาชีพเกษตรกรรม ในสำนวน ลงแขก เอามะพร้าวห้าวไปขายสวน หุ่นไล่กา และ รักวัวให้ผูก รักลูกให้ตี จะเห็นว่าการทำนา ทำสวนทั้งสิ้น อาชีพค้าขาย ใน เอามะพร้าวห้าวไปขายสวน สำนวนที่สะท้อนวัฒนธรรมที่แสดงให้เห็นถึง อาชีพช่างของคนไทย เช่น ช่างเหล็ก ในสำนวนฝนทั่งให้เป็นเข็ม สนิมเหล็กทำลายคุณภาพของเหล็ก ช่างก่อสร้างในสำนวน รักดีหามจั่ว รักชั่วหามเสา ช่างต่อเรือ ในสำนวนขึ้นคาน อาชีพเกี่ยวกับกฎหมาย คือ สำนวน เจ้าถ้อยหมอลความ ส่วนสำนวนที่สะท้อนวัฒนธรรมที่แสดงให้เห็นถึง อาชีพผู้ใช้แรงงาน คือ สำนวน อาบเหงื่อต่างน้ำ

2.4 ระดับของบุคคล

สำนวนที่สะท้อนวัฒนธรรมไทยว่ายังมีการแบ่งชนชั้นคือ มีการแบ่งชนชั้น คือ เป็นชนชั้นผู้ดี กับ ไพร่ ชนชั้นที่ต่ำกว่าไม่ควรทำตัวเสมอชนชั้นสูง ปรากฏในสำนวนผู้ดีตั้งแต่หัวตลอดเท้า ผู้ดีทุกระเบียดนิ้ว คางคกขึ้นวอด ตักน้ำใส่กะโหลกชะ โงกคูเงา ใครจะซักสาแหวกไว้ นอกจากคนไทยยังแบ่งระหว่างคนรวยกับคนจน ในสำนวน มิ่งอวดมั่งอวดมีก็สังกะสีปนาก ภูจนยากแต่กู

ก็มากปนทอง และเอาเพชรไปครูดกระเบื้อง ส่วนสำนวนที่บอกลักษณะของบุคคลที่ไม่เป็นที่ต้องการของสังคม เช่น นักเลงหัวไม้ โคนแก่นหญ้าอ่อน หมาหัวเนา และไม่คุ้มข้าวสุก ส่วนสำนวน รักกันเหมือนญาติ รักวัวให้ผูก รักลูกให้ตี ลูกบังเกิดเกล้า และ ลูกกระเดือกเดียวกัน นั้น ทำให้เห็นการนับเนื่องเกี่ยวข้องกันประจักษ์ชัดของคนไทย

สำนวนบางสำนวนสะท้อนให้เห็นวัฒนธรรมของชาววังในวังสวนสุนันทา คือสามารถเข้าใจได้ในทันทีว่าบุคคลที่พูดหรือใช้สำนวนนี้เป็นชาววัง มียศฐาบรรดาศักดิ์ ไม่ใช่ชาวบ้านธรรมดา ได้แก่ สำนวน ดิกองหมา เป็นสำนวนที่ใช้เปรียบเทียบให้เห็นว่าของที่ซื้อนั้นมีราคาถูกมาก จนต้องหมากลับมาทั้งกอง ส่วนใหญ่สำนวนนี้จะใช้กับการซื้อผลไม้ ว่าการซื้อผลไม้แบบดิกองหมานี้ หากเป็นชาววังก็จะใช้ไม้ดีหรือซี่ เหมามาทั้งหมดต่างจากชาวบ้านทั่วไปที่ใช้การหยิบเลือกเอาเพียงจำนวนน้อย

อีกสำนวนหนึ่งก็คือ มิงอวดมั่งอวดมีก็สังกะสีปนาก ภูจนยากแต่กูก็มากปนทอง ซึ่งเป็นสำนวนบริภาษของชาววัง ที่ถือว่าแรงมากสำหรับผู้ที่มีความหมายเพราะเป็นการแบ่งแยกชนชั้นที่เห็นได้ชัดเจนว่าถึงแม้คนทั่วไปจะรวยเพียงใดก็ยังไม่สามารถเทียบได้กับบุคคลที่มีฐานะยากจนกว่าแต่มีเชื้อมีสาย เป็นผู้ดีชาววัง

2.5 ความเชื่อ

วัฒนธรรมที่แสดงให้เห็นถึงความเชื่อที่พิสูจน์ไม่ได้ทางวิทยาศาสตร์ หรือเป็นความเชื่อทางไสยศาสตร์ปรากฏในสำนวน หงอเขียนชื่อ ยกเมฆ หน้าอินทร์หน้าพรหม สาลิกาลิ้นทอง ดกนรกทั้งเป็น คนต้องธรรมเนียม เผาพริกเผากลือ สันเป็นเจ้าเข้า และ แข่งชักหักกระดูก

สำนวนที่แสดงให้เห็นถึงความเชื่อด้านขนบธรรมเนียมประเพณี ได้แก่ สำนวน ผีถึงป่าช้า ตัดหางปล้อยเลข และ เอาปูนหมายหัว ส่วนสำนวนที่แสดงให้เห็นถึงความเชื่อด้านการรักษาโรค คือ สำนวน หวานเป็นลม ขมเป็นยา และ ลางเนื้อชอบลางยา

2.6 ตำนานเรื่องเล่าหรือวรรณคดี

คนไทยมีการนำเอาเรื่องราวในวรรณคดีมาเปรียบเทียบกับเรื่องราวในชีวิตจริง ดังนั้นการใช้สำนวนที่เอ่ยถึงเรื่องราวหรือบุคคลในวรรณคดีที่มีลักษณะเฉพาะ ทำให้สามารถสื่อความหมายได้ ดังเช่น สำนวนงอมพระราม (รามเกียรติ์) เขาวงกต (มหาวงศ์สันดรชาดก) ถูกลอยแพ (กาเกศาคาลอน) ไอ้เอ๋วิหารราย (กาพย์พระไชยสุริยา) และ เกิดในกระบอกไม้ไผ่ (มณีพิชัย)

2.7 ระบบเครือญาติหรือระบบอุปถัมภ์

สำนวนไทยที่สะท้อนให้เห็นวัฒนธรรมในด้านความกตัญญูกตเวทีต่อผู้มีพระคุณ ซึ่งเปลี่ยนไปในสมัยปัจจุบันคือ สำนวน ลูกบังเกิดเกล้า แต่เดิมนั้นคนไทยยอมรับว่าในแง่ความ

แตกต่างของบุคคลในแง่อาวุโส อันได้แก่ ความแตกต่างด้าน ชาติวุฒิ วิทยุฒิ และคุณวุฒิ ในส่วนของวิทยุฒิผู้ที่สูงวัยกว่า ย่อมได้รับการยอมรับว่าเป็นผู้มีอาวุโสสมควรได้รับการยกย่อง ความเคารพนับถือ ความรู้คุณและการตอบแทนคุณ อย่างเช่น บิดา มารดา ถือว่าเป็นผู้บังเกิดเกล้าของบุตร ธิดา ซึ่งลูกควรจะให้ความเคารพนับถือ เชื่อฟัง ประพฤติปฏิบัติตัวตามคำสั่งสอนของพ่อแม่ แต่ในสมัยปัจจุบันสังคมมีการเปลี่ยนแปลงไป เช่น ปัญหาทางเศรษฐกิจ พ่อแม่ต้องหาเงินมาเลี้ยงครอบครัว โดยไม่มีเวลาที่จะอบรมสั่งสอนลูกเหมือนสมัยก่อน จึงทำให้เกิดสำนวน ลูกบังเกิดเกล้าขึ้น ซึ่งมีน้ำเสียงประชดประชัน นอกจากนี้คนไทยยังมีการ “นับญาติ” คือ เมื่อคนจาก 2 ตระกูล ได้มาร่วมใช้ชีวิตเป็นครอบครัวเดียวกันแล้ว ญาติพี่น้อง ทั้งสองฝ่ายก็จัดให้เป็นญาติกันทั้งหมดจะให้ความช่วยเหลือกันและกัน มีอะไรก็แบ่งปันกันเกิดเป็นสำนวน รักกันเหมือนญาติ

2.8 การใช้ภาษา

2.8.1 การใช้คำพวน

สำนวนที่สะท้อนให้เห็นวัฒนธรรมด้านการใช้ภาษาที่มีการใช้คำพวน คือ สำนวน ละม่อมละม่อมไป ไทยเขียน-เทียนไข ใฝ่ฝัน-ฝันไป เพราะการใช้คำพวนเป็นความฉลาดของคนไทยในการเล่นกับภาษา คนไทยโดยทั่วไปจะเข้าใจและสามารถใช้คำพวนได้อย่างรวดเร็วและแคล่วคล่อง ผิดกับคนต่างชาติแม้จะศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับภาษาไทยได้มากแค่ไหนก็ตาม หากยังไม่รู้จักคำพวนหรือไม่สามารถใช้คำพวนโต้ตอบกับคนไทยได้ ก็ยังถือว่าคนเหล่านั้นรู้ภาษาไทยไม่จริง คำพวนนี้ถ้าไม่ใช้ในทางหยาบคายก็นับว่าเป็นอัจฉริยลักษณ์อย่างหนึ่งของภาษาไทย

2.8.2 การใช้ภาษาคล้อยองกัน

คนไทยเป็นคนเจ้าบทเจ้ากลอน ชอบเล่นสัมผัสทั้ง สัมผัสสระและสัมผัสอักษร คือ สำนวน ไม่เป็นไรดอกแต่มันเป็นเส้น ความจริงสำนวน “ไม่เป็นไร” เป็นคำพูดที่ติดปากคนไทยเสมอมา แสดงให้เห็นว่า คนไทยมีนิสัยไม่ถือโทษ ไม่ผูกใจเจ็บและให้อภัยผู้อื่นเสมอมา เมื่อมีผู้อื่นมากระทำผิดแก่ตน คนไทยก็มักจะพูดว่า “ไม่เป็นไร” การที่ผู้เขียนเพิ่มเติมสำนวนนี้เป็น “ไม่เป็นไรแต่มันเป็นเส้น” แสดงให้เห็นว่าผู้เขียนเป็นคนที่มีความสามารถในการใช้ภาษาที่เรียกว่า เจ้าสำบัดสำนวนเพราะคำว่า ไร และ เส้น เป็นสัตว์ที่มีขนาดเล็กมากอาศัยอยู่ในร่างกายของสัตว์ ซึ่งหากมาอาศัยอยู่ตามร่างกายมนุษย์ ก็จะสร้างอาการคันทำให้เกิดความรำคาญ การใช้สำนวนในที่นี้ ก็เปลี่ยนจากคำว่า ไร มาเป็นคำว่า เส้น ซึ่งแม้จะใช้พยัญชนะต้นต่างกันแต่ก็หมายถึงสัตว์ที่ทำให้เกิดความรำคาญจากอาการคันต้องแก้ไขด้วยการเกาเหมือนกันสำนวนไทยที่แสดงให้เห็นว่าคนไทยชอบใช้สำนวนที่มีการใช้สำนวนที่มีการเล่นสัมผัสสระความจริงมีมากมายหลายสำนวน แต่ในที่นี้ขอเสนอสำนวนว่า “พูดไปสองไพเบี้ย นิ่งเสียตำลึงทอง” สำนวนนี้แบ่งออกเป็น 2 วรรค วรรคหน้าคือ พูดไปสองไพเบี้ย วรรคหลังคือ นิ่งเสียตำลึงทอง สัมผัสสระที่เกิดขึ้นในสำนวนนี้คือสัมผัส

ระหว่างคำสุดท้ายของวรรคหน้า คือ “เบีย” กับ คำที่สองในวรรคหลังคือ “เสีย” คำว่า เบีย กับ คำว่า เสีย ผสมด้วยสระ เอีย ไม่มีตัวสะกดเหมือนกันต่างกันเฉพาะพยัญชนะต้นกับวรรณยุกต์เท่านั้น ซึ่งเรียกได้ว่าสัมผัสสระ ตัวอย่างสำนวนไทย ที่ยกมานี้ แสดงให้เห็นถึงวัฒนธรรมด้านการใช้ภาษาของคนไทยที่นิยมพูดจาให้มีเสียงคล้องจองกันได้เป็นอย่างดี

ผลจากการศึกษาครั้งนี้พบว่าสำนวนส่วนใหญ่เป็นสำนวนที่ยังคงใช้อยู่จนถึงปัจจุบัน นอกจากสำนวน 5 สำนวนที่ไม่พบว่ามีการใช้ในปัจจุบัน คือ โย้อิมัง ใหญ่มะเห็งกั หงิมะก้องคอง ใหญ่ย่าม่อง บิดสะจืดฉิ่งเหง ทำให้สันนิษฐานได้ว่า สำนวนเหล่านี้เคยมีใช้ใน ช่วงหลังปี พ.ศ.2467 ซึ่งเป็นสมัยของผู้แต่ง ชีวิตในวัง และ ชีวิตนอกวัง หรืออาจใช้กันในกลุ่มคนบางกลุ่ม เช่น บุคคลที่อาศัยในวังสวนสุนันทา เท่านั้น

ข้อเสนอแนะ

1. ควรมีการศึกษาวิจัยเชิงสังคมศาสตร์ในหัวข้อ วัฒนธรรมไทยในงานเขียนของ ม.ล.เนื่อง นิรัตน์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากหนังสือชีวิตในวัง ทั้ง 2 เล่ม เพื่อจะได้ทราบถึง วัฒนธรรมไทยในช่วงรอยต่อของการเปลี่ยนแปลงระบอบการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์เป็นระบอบประชาธิปไตย
2. ควรมีการศึกษาวรรณคดีในงานเขียนของ ม.ล.เนื่อง นิรัตน์ ซึ่งมีลักษณะเฉพาะที่น่าสนใจเป็นอย่างยิ่ง